

Халқ мусиқа санъати ўзининг ғоявий-бадий мазмуни билан ёш авлодни халқимизнинг ўтмиши ва бугунги ҳаёти-мизни теран англаш, миллий қадриятларимизни қадрлаш ва ҳурмат қилишга ўргатишда муҳим омилдир.

БОЛАЛАРГА БОЛАЛАРБОП ҚУШИҚЛАР

Бошланғич синфларда фольклор намуналаридан фойдаланиш

Вилоятимиздаги умумтаълим мактаблари «Мусиқа маданияти» дарсларини кузатишлар, соҳа мутахассислари, педагог-мураббийлар билан суҳбатлар натижалари шуни кўрсатмоқдаки, ҳозирги кунда улкан тарбиявий аҳамиятга молик, ўзида халқ педагогикаси энг илғор ғояларини мужассам этган фольклор қўшиқлари билан дарс ва дарсдан ташқари фаолиятда ўқувчиларни атрофлича таништириб бориш ишларини Давлат таълим стандартлари талаблари даражасида деб бўлмайди. Бу ўринда жиддий ва ўз ечимини кутаётган муаммолар талайгина бўлиб, улардан энг асосийлари бизнингча қуйидагилардан иборат:

1. Умумтаълим мактабларида фаолият олиб бораётган аксарият мусиқа ўқитувчилари халқ мусиқа ижодидан яхши хабардор эмас, халқ мусиқасининг асл тарбиявий мазмуни ва моҳияти ҳақида чуқур билим ва малакага эга эмаслиги;

2. Халқ мусиқа ижодиёти намуналари, хусусан, болалар фольклор қўшиқлари бўйича зарур манбалар етишмаслиги ёки умумтаълим мактабларида умуман йўқлиги;

3. Мусиқа дарсларида ҳамда дарсдан ташқари фаолиятида ўзбек халқ болалар фольклор қўшиқларидан ўқувчи-ёшларни бадий-эстетик тарбиясида фойдаланиш бўйича услубий қўлланмалар тақчиллигидир.

Шунинг учун ҳам ушбу мақолада умумтаълим мактабларида

бошланғич синф мусиқа дарсларида болалар фольклор қўшиқларини ўргатиш юзасидан ўз фикр мулоҳазаларимизни билдиришни лозим топдик.

Болалар фольклор қўшиқлари ўзига хос ҳаёт фаолияти

калари билан бирга чаққонлик, сабр-тоқат, чидамлик, топқирлик ва мақсадга интилиш хислатлари шаклланади. Қўшиқларнинг ғоявий-бадий мазмуни эса ёшларда эстетик маданиятнинг таркиб топишига хизмат қилади.

давомида инсон ёшлик даврининг муайян босқичларига мос равишда кичик ёшдаги болакайлар олами билан катталар дунёқарашининг уйғунлашуви остида шаклланиб келган. Улар орасида айниқса болалар ўйин-қўшиқлари алоҳида ажралиб туради. Ўзбек халқ мусиқа меросида бундай қўшиқлар жуда кўп. «Бойчечак», «Рамазон», «Зув-зув борағай», «Чорий-чанбар», «Читти-гул», «Оқ теракми-кўк терак?», «Чиллак», «Ким оладия-шугинания?», «Ланка», «Куён», «Чучвара қайнайди» каби қўшиқлар ижро хусусиятига кўра куйлаш билан бирга бирор-бир жисмоний ҳаракатни бажариш орқали ижро этилади. Бундай қўшиқларни ижро этиш давомида ўқувчи-ёшларда қўшиқ куйлаш мала-

шу ўринда И. Қудратов, Н. Толлибоевлар томонидан чиқарилган «Бошланғич синф мусиқа дарсларида болалар фольклор қўшиқларини ўргатиш» номли услубий қўлланмадаги (Тошкент, «Фан» нашриёти, 2007) фольклор қўшиқларидан иккитасини ўргатиш ҳолатини келтириб ўтамыз:

1. «Чорий-чанбар». Бу болалар фольклор қўшиғини ижро этиш ҳолати қуйидагича:

- болалар давра қуриб оёқларини олдинга чўзиб ўтирадилар. Бошловчи қўшиқни куйлай туриб бармоғи учини болалар оёқларига теккизиб санайди. Саноқнинг охири кимда тўхтаса, шу бола бошловчининг у ёки бу шартини бажаради (рақсга тушади, бир оёқда туради ва ҳоказо).

2. «Оқ теракми-кўк терак?». Болалар тенг икки гуруҳга бўлиниб, маълум масофада қўл ушлаб турадилар. Ўйин шартига кўра бир томонга «Оқ теракми-кўк терак, биздан сизга ким керак?» деб куйлашади. Қарши томондагилар эса бошловчи гуруҳдан бир боланинг исмини айтишади. Исми тилга олинган бола югуриб, қарши гуруҳдаги болалар занжирини ёриб ўтишга ҳаракат қилади. Ёриб ўтса, голиб сифатида бир болани ўз гуруҳига етаклаб келади. Ўйин шу тариха бир гуруҳ ютгунча (бир гуруҳда бир бола қолгунча) давом этади.

Афсуски, мана шу қўлланма ни ҳам умумтаълим мактабларида учратмадик. Фольклор қўшиқлари ҳамма жойда маҳаллий аҳоли умуммаданиятининг ўзига хос кўзгуси сифатида авлодлардан-авлодларга ўтиб келган. Улар ҳақида махсус тўпламлар, услубий қўлланмалар чиқариш ва умумтаълим мактабларида ўқувчи-ёшлар тарбиясида фойдаланиш ҳар бир мусиқа ўқитувчисининг кундалик вазифасига айланмоғи бугунги куннинг талабидир.

Элноза АБДУКАРИМОВА,
мусиқа таълими назарияси ва услубияти кафедраси ўқитувчиси.

Ziyo chashmasi

МУАССИС:

Абдулла Қодирий номидаги
Жиззах Давлат педагогика
институтини

Бош муҳаррир Абдукарим ШАРИПОВ

Таҳририятга келган хатлар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтарилмайди.

Муаллифлар фикри таҳририят нуктаи назаридан фарқланиши мумкин.

Газета Жиззах вилояти Матбуот ва ахборот бошқармасида 2006 йил 26 декабрда 06-017 рақами билан рўйхатга олинган.

Босишга топширилган вақти - 19.00

Топширилди - 18.00
Навбатчи: М. Абдуллаев

Манзил:
Ш. Рашидов шох кўчаси, Абдулла Қодирий номидаги Жиззах Давлат педагогика институтини.

«Жиззах-принт» босмахонасида чоп этилди.
Корхона манзили:
Жиззах шаҳри, 130100.
Сайилжойи кўчаси,
4-уй.

Офсет усулида 6700 нусхада босилди.
Буюртма № . Shaki-A-3.